BIBLIOTECA PUBLICA
TARRAGONA

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaiste de Tortosa

ANY II. PUGNA PRO PATRIA NUM. 102.

LA CATALUNYA QUE VOLÉM.—«Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de las regións germanas —Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, á fer lleys y á judicar, cada hú á casa seva, que prou hi té que fer pera enténdreshi. Els empleats de la erra y pochs, actius y inteligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolas tornadas a son esser: obradors d' avensos de la ciencia y planter de filosophs y juristas. A fora la ensopida rutina.. —Intimament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y cos-ums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrès, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles els corredors enginys moderns, trayent del terrer y de las minas els fruits y minerals Las alguas de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginys del treball —Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacións históricas de populosas y amplias ciutats modernas —Ports oberts als productes de tots llochs; assegurats ab tractes d' una nació sèria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil á la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volém deixar á nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pera bo tenirho tením lo precís: Forsa, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltèm la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.»—LLUIS DOMENECH Y MUNTANER

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes. . . . . 0'50
Fora semestre. . . . . 3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ
Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 17 Desembre de 1904.

La Redacció no fa seus los conceptes ni contenguts dels articles firmats ò copiats.

FESTA DELS JOCS FLORAS MARIANS

Hermosa y cumplerta vá resultar la festa, ab la que los tortosins ens proposarem obsequiar á la Perservada, ajudats per los que ab sos coneixemens en las ars y ciencias acudiren, á la crida que la Junta organisadora els feu y particularment ab la potenta cooperació del gran y eluquent oradó lo genial poeta y sabi Canonje de la Seu de Vich lo Rnt. Dr. D. Jaume Collell ferm y constant propagandista del Catalanisme.

Milló que tot quant podríem dir será lo copiar alguns dels travalls mes notables ab que contribuiren á la major grandiositat de tan poética festa religiosa y patriótica, á quin objecte dediquem les presents planas de la VEU DE LA COMARCA.

* * *

Excms. Senyors:
Senyors:

En la vida del benaventurat coadjutor de la Companyia de Jesús, Sant Alonso Rodriguez, hi ha un passatje que jo no 'l puch recordar sense que dins del cor m' hi senti un remintolament de dolcesa, com si tot plegat se m' hi expremés una bresca de mel. Es aquell pas tan tendre é interessant del regalat favor que li feu un dia la Verge Santissima, á mitjan costa del Castell de Bellver de Mallorca, exintli á camí y axugantli amorosament les gotes de suor que pel cansament li regalavan cara avall á n' el sant vellet. ¡Quina caricia mes dolça seria aquella! ¡quin afalach tan maternal lo de María al seu afortunat sirvent! Donchs aquest afalach amorós de María avuy lo sentim tots, com si una ma increible passés pel nostre front: avuy el sent la gran familia cristiana com un oreig frescal d' espiritualisme que li axuga el suor de la lluyta que ha de sostenir contra el esperit del mal: y una gran y potent alenada de esperança sembla que remou les fibres de la societat, despertant noves y sanitoses energies en sos membres llansats per la fatiga del aspre combat ó entumits per la enervant indiferencia.

Al echo vibrant del nom de María Immaculada que ha ressonat per tota la terra, s' ha alçat un inmens clamor de jubilació mística en tot l' univers, com si les gents vegessen clarejar l' alba de millors dias, y un himne grandiós que per entonarlo 's posa d' acort lo cel y la terra, ha fet retrunyir les populoses ciutats com los humils islatjes de montanya; y s' han cantat les glories triomfals de María, aixis en les seculars Catedrals de la vella Europa, com en la cabanya del neófit de les selves africanes: aixis en los sumptuosos temples de l' América, com en la capelleta de palla y de bambú de les noves terres de la Occeania; y 'ls mars y 'ls monts, los poblats y 'ls deserts, los rius y les boscuries han repetit, com una nota de divinal armonia, lo nom de la Immaculada; y fins en la nit plácida y serena nos ha semblat veure aqueix nom dibuxat en les constelacións de la volta blava que son com l' argentada fimbria del mantell real de la Verge-Mare.

Y de aqueix concert universal que 'ns fa estremir de goig inefable als fills de la Iglesia, la veu mes alta, la veu mes plena y sonora, la que sosté 'l ritme entussiasta de llohança, es la veu de la católica Espanya, la veu de aqueix gran poble, que ara fa poch los dulcamaras ó terapentas de la política lo tenian per atónich y agonisant, y deyan ab tó fatidich que no li trobavan el pols; y no li trobavan, senyors, perque en llochde posarli la ma sobre del coli posavan sobre 'l front, sobre 'l front acotat per la desgracia y marcit pels desenganys.

Lo cor d' Espanya ara 'l poden haver sentit si batega encara prou fort per fer reaccionar tot l'organisme nacional; ara s' ha vist y comprobat quina es la fibra sana y sencera de aquesta nació nobilissima y sempre heróica, que nasqué á la vida de poble redimit y rebé 'l sant baptisme, á les vores del riu Ebro en los brasos mateixos de la Mare de Deu.

Y aqueix bes amoròs y maternal de María no li ha faltat may á l'Espanya; lo calor de aqueix bes de mare l'ha sentit sempre en son front y en son cor la nació espanyola, y com lo bès de la mare anima y reviscola 'l fill y fins seria capáç de ressucitarlo. La Espanya ha sigut gran en María y per María; y en ses jornades de gloria com en jorns de amarga tristesa, en temps de prosperitat y gloria, com en époques de angustiosa crisis, l'Espanya fiel á les seves tradicións, constant en la fe heretada, ha sortit sempre triomfant y ha pogut dir á María lo que 'l poble israelita cantava á la invicta Judith: *Tu ets la gloria de Jerusalem. tu la alegria de Israel, tu l'honor del nostre poble.*

Per aixo, senyore, aquexes grans festes jubilars, echo sublim y quasi inesperat de la inmensa explosió de alegria del any 1854, han sigut á Espanya una forta palpitació de l' ánima nacional; per aixó han sigut una revelació magnifica del intim ressort de la nostra vida y una consoladora esperança. Han sigut la revelació de la fidelitat d' Espanya á la seva vocació y missió providencial de nació católica, á pesar de les desviacions y apostasies de fills espuris, que, illusos ó depravats, creuen y pretenen que, per marxar depressa per les amples vies del progrès, es menester llançar lo pes mort, diuen ells, de la tradició; com si al home li fos possible ab un acte de sa voluntat esborrar la fisonomia que porta de sos pares y progenitors. ¡Quinitats que han convertit per un moment tota la peninsula en un immens y flamejant altar de María; quina llissó, dich, per aquells que en lo Parlament y en les Academies, en la cátedra y en la premsa y en los mitings populars, diuen y repetexen que 'l *catolicisme ha mort en la conciencia del poble!* ¡Morta la fe, mort lo catolicisme en la conciencia d' un poble que acaba de donar al mon espectacle com los de Bilbao y Barcelona, les dues ciutats mes industrials y progresives del regne! Quins senyals donan d' esmortuiment de la fe heretada los nobles fills de la Vasconia que portan en triomf á la Verge de Begoña, oposant son pit, mes brau y mes fort que 'l ferro que surt de ses montanyes á la furiosa embestida de les hordes sectaries? ¿Quins signes d' esmortuiment y debilitat en ses creencies dona 'l poble catalá, exemple de pobles virils y creyents, que durant tot l' any jubilar de la Immaculada, ha omplert sos temples, ha fet ressonar ab cantichs y pregaries tots los seus santuaris, ha portat milenars de romeus á la Cova Santa de Montserrat, y per coronament de tanta exhuberancia de vida religiosa, Reus ha coronat la seva Mare de Misericordia entre les aclamacions d' un poble delirant, y Barcelona ha congregat la flor de la joventut, esperança de la patria, en un Congrés eternament memorable; y pels seus carrers encara ensangrentats pels crims de la anarquia, ha vist desfilar la processó magnifica, grandiosa, que á mes d' un gran acte de fe, ha sigut com la senyal del despertament encoratjador de les energies salvadores de la patria, la pública y solemne reivindicació de les llibertats cristianes? ¿Qui podrá dir que hagi mort lo catolicisme en la conciencia del poble, després de la gran jornada de ahir, dia 8 de Desembre, en que tota Espanya, desde 'l Cap de Creus fins á Finisterre, y desde 'l Bidasoa fins al Guadalquivir (mirall de la hermosa Sevilla que també ha coronat á la seva excelsa patrona la Verge dels Reys) tota la Espanya tremolant de emoció y caldejada per lo mes fervent entussiasme, s' ha congregat en sos temples en incontables multituts, y mentres retrunejen los espays ab les salves dels canons de ses fortaleses y 's desplegavan les banderes dels seus exércits y onejavan los pendons y gallardets en sos vaixells, milenars de milenars de veus de homens y d' infants de matrónes y de verges cantavan aquella rescobla dels goigs de la Purissima, que es el nostre himne nacional:

Para dar luz inmortal
siendo vos alba del dia
sois concebida María
sin pecado original?

Si, senyors, aquest es lo nostre himne nacional, com es, podriam dir, lo nostre dogma nacional, lo dogma de la Concepció Immaculada de María; aquest es l' himne nacional que 'l repetexen ja fa sigles les voltes de les nostres iglesies, les ones dels nostres mars, los nostres rius y les altes montanyes. Aquest es l' himne que avuy canta ab nosaltres lo gran riu que circunda á Tortosa y li dona noblesa y fecunditat com la faixa pectoral de la matrona bíblica.

No cregau que lo que 'us vaig á dir sian esplays de poeta romántich amich de frases hiperbóliques, ni somnis incoherents de imaginació malaltissa. Quan avuy, sadollat de les santes impresions d' eixos dias que seran per la Iglesia jornades glorioses de eterna recordació, palpitant ab vehemencia lo meu cor per les emocions de tantes solemnitats, he arribat á la vostra terra y he saludat á la insigne Tortosa y he vist córre cap al mar les sagrades aygues del Ebro, m' ha semblat sentir fer armonies de un cant misteriós, la sempiterna *vox aquarum multarum*; un cantich intraduhible, una música que sols lo cor la entén perque la pensa no logra interpretarla; l' himne dels grans recorts y la veu potent de la esperança; lo remor apocaliptich de cent generacións que moriren y 'l vagit de les generacións que naxen; la veu de la inmortal tradició que rodola per l' areny de la vida nacional, com rellisa l' aygua del riu de un cap al altre de la terra ibérica. Ell es, ell, lo riu Ebro, lo riu mes espanyol de Espanya, lo simbol magestuós de la nostra llibertat, que reposa principalment en lo motllo de la fe religiosa; perque aixis com es l' Ebro l' arteria fluvial de mes vitalitat y riquesa y la linea mes estratégica del Regne, es á la vegada la gran cinta, la llaçada indestructible que relliga y agermana les races mes fortes y les regions mes caracteristiques de la *fortis Iberia.*

I l' himne que canta 'l riu es un himne sagrat, ara saltant brugidor per les gorjes y afraus de les montanyes celtibériques, ara esmunyintse mansament tot murmurant en les fertils planes y es sempre l' hymne sant de la patria; un cant triomfal á Maria.

Ell ja l' apren de cantar á son naxement de Fontibre, no lluny del santuari de Montes-claus, y saltánt dels monts de la indomable Cantábria, saluda de lluny les aguiles de la Catedral de Burgos, y reculint los vells y varonils accents de la raça euskara, se llansa marradejant, per les terres de la brava Navarra y 'ls vinyats de la Rioja, hont per sigles ha sentit salmejar los monjos de Yrache, de Veruela, de Treviño y Valvanera, arribantli també 'ls echos del cant de *Altabiscar* de les afraus de Roncesvalles.

Y engroixit ab los afluents aragonesos, com vena de sanch ardent y borboiladora, s'atura amorosit baix los murs de la invicta Zaragoza, y alli escolta les melodies angéliques de la celestial aparició y repeteix los versos inmortals del *Peristepanon* de Prudenci, celebrant les corones dels mártirs ó modula aquelles estrofes del *Cathemerinon,* en les quals lo gran poeta cristia deixá perfectament dibuxada la imatje de la Purissima, ideal, esbelta, divina, tal com sempre l' ha concebuda y somiada 'l poble espanyol y la deixá perpetuada, y casi diré consagrada, ab son pinzell l' inspirat Murillo. Alli les aygues del Ebro sembla que corren ab recansa, perque en ses arenes hi ha encara la vermellor de la sanch dels innumerables mártirs de la fe y de la patria, y alli 's complau en acompanyar ab son murmuri la veu y la pregaria d' un poble que ab llabi ardent besa y recrema la pedra d' un pilar que es 'l *milliarium aureum* de la nació espanyola.

Y a les hores córrent avall, perque ja sent l' atracció de la mar llatina, quan arriba a Mequinenza, s' abraça estretament ab el Segre que li porta recorts del Urgell y de la ciutat que te per emblema la flor del lliri, y apren

de cantar en catalá los *Goigs* dels Santuaris dels Pirineus, y escolta a cau d' orella les histories dels castells, dels monastirs y dels ermitatjes, pedrons de gloria, fites de una heróica Reconquista y baluarts de la nostra independencia. Y parlant la llengua de Ramón Lull y de Sant Vicens Ferrer, arriba al gran riu, á la bella plaça de Tortosa, y abans de entrar al mar se posa á cantar la nota final del seu gran hymne á la vostra amada Reyna y patrona, la Verge de la Cinta.

Y veusaquí, senyors, perque jo trobo oportuna, y mes que oportuna inspirada, la idea de celebrar aquestos Jochs florals del cincuantenari de la Immaculada en la ciutat de la Santa Cinta. Totes les ciutats d' Espanya en santa emulació, se glorian de ser predilectes de María, com los germans d' una fillada 's disputan l' amor de la mareta; pero Tortosa porta senyals evidents y pot mostrar titols de una singular predilecció, y en tot temps ha donat irrevocables probes de singular afecte á la Verge, cumplint llealment aquell precepte de que *noblesa obliga*. En lloch troban tantes ni tan hermoses advocacións de María que 'ns recordan tradicions poetiques com la del Palau, ó fets gloriosos com lo del Portal del Romeu; ab lo nom de *les Estrelles* fou aquí de tems antich venerada la que es Estrella del mar y *Stella matutina;* y 'l doç perfum de la devoció Mariana lo teniu sintetisat ab lo titol de la Verge de la Rosa, com recordan sa protecció ab lo nom del Miracle; y si sortiu á fora, en tots indrets troban temples y ermitoris consagrats á la Mare de Deu, com un cinyell ó garlanda sagrada, rodejan á Tortosa les capelles de Solicru, Bitem, la Petja, Mitan camí y la del Coll del Alba, y ara mateix, en aqueix any jubilar de la Immaculada, se li ha axecat á Tortosa lo monument mes singular, l' Observatori, gloria de la Companyía de Jesús, honra d' Espanya y ornament

y ben propi de la nostra época, en lo qual á l' ombra protectora de María Immaculada, la ciencia y la revelació se donarán un oscul de pau y la Rahò y la Fé se donarán l' abraçada mes estreta que may s' hagen dat sobre la terra.

Aixi María reyna y reynará a Tortosa com; á soberana; y tals son les demostracions del vostre amor y tan esplendents los testimonis com lo que avuy donau de vostra devoció, que jo en aqueix moment y desde aqueix lloch ab que vos haveu dignat honrarme, puch dir que María Santissima té un altar en cada cor de tortosí, y mes que un altar un' ara sempre flamejant y olorosa d' encens en lo cor de la dona tortosina.

¡La dona tortosina! Senyors, no penseu que vage á fer lo que solen fer los Mantenedors en festes de Jochs Florals, cubrint de flors poétiques y agotant les hipèrvoles de cortesía, per honrar á les dones; nó, aixó no escauria ni á mon caracter ni tampoch á la festa floralesca que ha proclamat per sa Reyna y Senyora á la Verge María, qual imatge 'ns presideix tan bellament acompanyada.

Jo no necessito buscar flors d'artifici perqué les dots y qualitats y les altes virtuts de la dona tortosina son ben notories y per tothom celebrades; perqué desde aquella memorable defensa de la vostra ciutat feta per les heroines que oposaren son pit al assalt dels mussulmans, la dona tortosina porta un sagell de noblesa que fins representa una varietat étnica molt caracterisada dins lo tipo general de la dona espanyola. Podriam dir que la mateixa Santa Cinta es com un simbol molt expressiu de la fortalesa de la dona tortosina de la qual se pot dir lo de la dona forta de la Escriptura, que *acinxit fortitudine lumbos suos: «que ceny sos lloms ab fortalesa.*

La forsa vital no moridora d'un poble está en lo pit sagrat de la dona cristiana, verdader santuari de la familia. No 'us escolteu, tortosines, les veus de sirena que ab lo nom melós de *feminisme,* volen emanciparvos de la tutela de la Religió y prostituirvos en les vanitats de la vida, arrencant de vostres mans lo ceptre hermós y sempre florit de reyna de la llar doméstica. No les escolteu aquexes seduccions del esperit del sigle; perque fariau, á mes de deshonrarvos, gran traició á la vostra nissaga. Perque mentres la dona tortosina será cristiana y devota de María, mentres la tortosina invoque al infantar les noves generacións á la Verge de la Cinta, Tortosa tindrá fills preclars com sempre ha tingut y ara te en lo sacerdoci, en la milicia, en les arts y en les ciencies, y sobre tot tindrá héroes del cristianisme com lo Venerable Francisco Gil de Federich á qui acaban de honrar posant una lápida en sa casa natalicia, y demá honrareu encara mès venerantlo en los altars. Y aixis vosaltres fareu que Tortosa, la fidelissima y exemplar, meresque sempre aquella llohança que li dedicá lo Rey N' Alfós en la carta dotal de la vostra Santa Iglesia Catedral, en 1178, anomenantla *clavis christianorum, gloria populorum, decor universae terrae*

JAUME COLLELL, PBRE

A María Immaculada

ODA

LEMA: Les estrelles son més belles
dés que us poden coronar.
(Mossèn Cinto)

Quan miro les estrelles somriure en l' ampla volta
ab lletres d' or brodanthi la magestat de Deu,
y en misteriòs silenci mon esperit escolta
los cántichs que la terra, en la foscor envolta,
son pit gegant batentli, envia al Amor seu,

Llavors, ma pobra pensa voltada de misteris
pregunta extassiada: ¿d' aqueix aixám de mons,
quina es la má que 'n guía lo vol pels hemisferis?
¿quin es l' objecte fixo de sos eterns salteris?
¿qui rutlla y trena 'ls rinxos de llurs constelacións?

Reyná 'n sou Vos, María, per elles coronada
lo Sol vos ha vestida, la lluna us ha calçat;
Vos sou qui rega y cuyda les flors de l' estelada,
d' aqueix aixám d' abelles d' encisadora ullada
Vos sou la *Rosa mystica* que totes han melat.

L' Etern en sos designis us va concebre hermosa,
y al veureus tota pura sortida de son sí,
de Filla seva que erau, vos feu Mare y Esposa,
y com en tendre cálzer les fulles d' una rosa
la Trinitat divina en vos se reuní.

En vostres ulls de Filla lo Pare s' hi enmiralla
al cor que ells miran l' omplan de goig y dolça pau,
per ells la llum, la vida l' amor y 'l cel devalla,
[illegible] estalla
quan vostres ulls lo miran, reprén son color blau.

En vostres pits de Mare s' hi alleta 'l Fill tendríssim,
la llet hermoses perles que al caure son estels;
ab ella rega 'ls lliris de son jardí bellíssim,
y 'ls que 'n sentiu la flayre d' aqueix verger puríssim,
¡oh Serafins!, digaume ¿hi há res mès grat als cels?

En vostre cor d' Esposa l' Esperit Sant hi nía,
¡d' estret que us abraçava vos va arribar al cor!
¡qui pogués veureus Mare, oh dolça Mare mia!
¡qué bella deveu èsser si sou de Deu l' aymía!
¡de Deu, que troba fosca del Sol la brillantor!

¡Que hermosa us imagina ma pensa enamorada
ab vostre mantell ample donant blavor al cel!
guarnintlo cada vespre de volva platejada
y entre ella, com en molça les aygües de la prada,
de vostre pit escorrehi cent rius d' ones de mel!

¡Si al menys, oh Mare aymada, tan sols una goteta
d' eixa aygua dolça 'ls homes poguessem assolir!
pera endolci 'l desterro d' aqueixa vall estreta
hont com ovelles tristes llançades de llur pleta,
entre ombres y miseria damnats som a morir!

¡Qui sab si qualque volta en mitj de les estrelles
los vostres ulls de Verge s' hi veuhen llambregar!
sí Vos, Mare amorosa, aneu rodant ab elles
per' des d' allí mirarvos les cándides evelles
que a l' hora del silenci vos venen a invocar!

¡Oh sí! que un vespre l' home vegè en la volta b'ava
vostre ull puríssim riurehi, seré, com místich far;
y puig al pobre náufrech al port del Cel guiava
y dels esculls y roques del mar lo deslliurava,
l' escayent nom li daren d' *Estrella de la mar.*

Y al véurela, imperanta brillar desde l' altura
sens mácules ni núvols ni ocás ni parpelleig,
vessant per cel y terra fontanes de dolçura,
—del sí de Deu—digueren—va néixer tota pura,
sortintne Immaculada com nin del seu bateig.—

Y 'ls pobles de la terra donantse una abraçada
lligats ab llaços dobles de fé y de germanor,
alçaren al unisson llur coloçal cantada,
era l' *Amor* sa música, sa lletra: *Immaculada*
sa rítmica cadencia la dels batechs del cor.

Vos sola, Mare aymada, sou pura com un lliri
que del pecat la vespa jamay pogué picar;
de Vos prenen l' aroma les roses del Empiri,
y 'l Fill de Deu Altissim volgué vindre a florirhi
entre les roses veres del vostre roserar,

Vos sou lo Sol bellissim que 'ls rossinyols anyoran
quan trenen ses canturies al cor de l' aspra nit;
Vos sou l' Esposa aymada per qui les tortres ploran,
les flors que no us coneixen ¡pobretes! se desfloran,
los cors que no us estiman s' assecan dins del pit.

De Vos diuhen la Terra y lo Cel cada vesprada,
lo Cel que us vol per Reyna, la Terra per son Cel;
Vos ho sentiu gojosa y ab vostra má nevada
aneu regant la Terra de gotes de rosada
que en sos florífichs calzers se tornaran de mel.

Y rossinyols y tortres y flors y Cel y Terra
quan surt lo Sol us cantan un himne matinal,
un himne que ja 'l saben les valls, lo plá y la serra
y tots á chor l' entonan quan ja l' auba desterra
la fosca que 'ls cubria com vesta funeral.

«Quan l' Orient mitj-obre sa coloçal parpella,
la Verge es qui retira del Cel los astres d' or,
y obrintne al Sol la porta hi escampa la llum bella,
mes ay! naltres voldriam que s' hi posés ab ella
tan sols per proclamarla Regina del amor.

«¡Bè n' es de flonja y pura la llum de que 'ns amara!
més á son pas deix ombra foscor per rossegal;
sols Ella es tota pura, sols Ella es tota clara,
per ço 'l mon li diu Reyna, per ço Deu li diu Mare,
per ço sols Deu puríssim pot ferli de mirall.

«Sa cara es mès hermosa que l' auba que 'ns desperta,
ab risos de ses trenes cabdella 'ls raigs del Sol,
a son sonrís puríssim l' aurora s' es oberta,
nosaltres que l' hem vista li 'n fem gentil oferta
ab flayre de boscurles y ab cants de rossinyol.

«Donantnos tots los braços en coloçal rodona
formém immemsa gerra, María n' es la flor,
estrelles irisades li brodan la corona,
la van flayrant los ángels ab vol de papallona,
y Deu baixa a xuclarhi l' essencia del amor.»

Al bés de la llum nova lo zéfir que dormía
assaja entre les fulles eix cántich matine;
quan tè ja ben apresa sa mística harmonía,
serralls amunt cantantlo lo du als peus de María
y per retorn la Verge l' embauma ab son alé.

Y quan lo Sol alçantse rabeja la Natura,
lo zèfir baixa a fondrehi son enmelat perfúm;
la Verge amorosida se mostra dés la altura
los homens quan la veuhen li diuhen: *tota pura*
y fentse cel ho canta l' espay banyat de llum.

Carles Cardó

Memoria del Secretario del Jurado.

Excm. Sinyó

Sinyós

Sinyores.

Sempre qu' algun aconteiximent extraordinari sobrepuja lo cor, tant si 's tracta de la conmemoració d' un fet histórích, tant si 's referix á una festivitat solemne, se celebra a nostra ciutat la festa literaria qu' avuy mos reúnix y per la que teniu que soportá en estos moments los ecos de la meuha veu tan poch autorisada. Lo motiu de la d' avuy es, certament, ben gloriòs, pos té per base y rail lo primè cinquantenari de la proclamació del dogma de María Immaculada y á n' ella va dirigida tota la empresa y bona fé de la Junta Organisadora y 'ls esforsos de tota la gent d' un Bisbat de tronch tan secular com lo nostre.

Los propósits del Excm. Sinyó Bisbe han sigut secundats per tothom, sobretot per l' incansable Canonge Magistral Dr. García a qui principalment devém tots natros lo caliu qu' ha encés la llum d' esta data gloriosa y per tots conceptes santa.

Constituhida la Comissió, se va demana 'l concurs de alguns fills ilustres de Tortosa y 'l de mols atres que pel seu amor á les nostres glories mereixen l'afecte carissim dels tortosins. Tots van respondre generosament á la nostra crida. Al seu entussiasme, al seu desprendiment, afecte y cultura deu Tortosa l' obra geganta d' avuy.

Borronejat lo cartel de convocatoria, gracies á l' acullida de tan benemerits patricis, un sol nom mos mancava pera completá 'l quadro. Ne concebirem un, y en lo mateix respecte qu' emplea 'l soldat pera dirigirse al Gineral, en nom de la Junta, me vaig dirigi al qui realment es Gineral de la nostra literatura, tot confiant en la seuha modestia y en lo seu probat amor per les glories de la Verge y de la terra.

Com qui espera delera, mos pareixien anys los dies, y al cap de quatre, desde 'ls panys roquès de Montserrat, desde la montanya santa, alentat per la Verge moreneta, l' il lustre prócer, á qui demanavem tan distingit honor, pagant lo tribut de la nostra admiració, va contestarmos:—«Acabem d'arriba aci los vigatans en romería. Encara que tinch una feynada acepto l'honrós encarrech que'm senyalen y tindré una singular complascencia en ser *Mantenedor dels Jochs Florals Marians de la ciutat de la Cinta.*—La Verge m' ajudará—ya sé que no caldria pronuncia 'l nom del inspirat trovadó monserratí, perque 'm sembla escoltarlo somordament dels vostres llabis. Per sort está ya entre tots natros es lo Docto Mossen Jaume Collell. Ell vé a corona la gran solemnitat d' avuy; ell vé á renová les glorioses tradicions de nostra patria y á pregá com tots natros á la Verge de la Cinta.

Inflamat d' amor cristiá ell vos dirá qui es María. Escaufat yo en este caliu, sense desviarme de la missió que 'l carrech m' imposa, ans de parlá de la práctica dels *Jochs florals,* imitant la llum del rellampech, que naix de dos extremitats contraries, evocaré al cor y al cap pera parlarvos de coses de la velluria, certament ben tortosines.

Y com la veu de les generacions passades parlen á les generacions d' avuy, comensarém dihent que Tortosa va sé ben matinera en ajuntá á la professió de fé católica la professió de fé mariana.

Pera demostrarho, no cal ficsarmos en la titánica lucha dels nostres pares en lo despotich domini dels romans; ni en l' escandolós predomini del poble vissigótich; ni en la trencadissa lley musulmana, embrutidora de la pure sa de les costums cristianes; ni en los epissodis dels nostres majós en defensa de la patria y de la fé. Anirém ben á depressa; passarém com per brases de foch, dixant, tan sols, marcats en linies ginerals, los honrosos fets de la historia mariana de Tortosa, pera arribá al nostre fi; pera ficsarmos en lo que mes mos honra, en lo que mes ressalta, en lo que té per finalitat l'entussiasme dels tortosins, lligats, amorosament, desde 'l sigle XII, en les victorioses malles de la Cinta.

Partint d' este punt, com á fita de la nostra renaixensa y personalitat, veurém com desde 'l Coll del Alba als prats y desde Coll redó á les hortes, de la terra han brotat, regades pel ruixim de la devoció mes tendra, innumerables ermites que descollen per maleses y pinás, per tosses y fondalades, representant testimonis de la fe, baluarts del cristianisme y simbols de les virtuts y privilegis de la Verge publicats pels tortosins.

Si volém vórela com á Estrella de la mar y de la terra, pujém al Coll del Alba y allí, sentada en trono de llum y de perles, tot rebent los primés raigs del Sol que l' acaricia y dona als nostres camps la vida fisica, vos recor-

dará qu' Ella es la Estrella que vá guiá les galeres de Berengué de Malloll cap Sicilia y servix de nort y brújula á les barques pescadores.

Quantes vegades les llagrimes de la Verge s' haurán confús en les perles de la rosada al veure desemboca pel portell del Coll del Alba ejércits poderosos qu' haurien assolat á la ciutat sense la seuha milagrosa y maternal intercessió.

Per aixó no ha sigut esta sola la manifestació del nostre poble, sino que 'n lo seu amor intens á la Mare de Deu n' ha aixecat d'atres de santuaris protegits baix del seu manto y recolsats al peu y altirons de les costerudes llomes de la mateixa montanya.

Les sólides y pures costums qu' adquirihen los fills de Tortosa, alletats, digamho aixi, als pits de la Santíssima Verge, no sols se manifesten en los monuments de pedra, sino que 's posen de relleu en la erecció d' atres monuments de forma escrita, com ho es, sense ducte, l' inmortal *Codich de les Costum de Tortosa*, promulgat providencialment, a la fugida del moros, y qu' es encara, avuy en día, la llum y espill de mols punts foscos de la codificació contemporania.

Y seguint mes per avant, ficsemos en la representació que també tenía la Verge á Ca la ciutat; pos siguent María la Mare de la Gracia y del Acert, nostres antichs Consellés, que portaven lo gobern del poble, no se 'n donaven á menos d' invocarla ans de tota deliberació, com no demostra la soberbia taula qu' ancara avuy s' admira en la Casa comunal, donant conte del papé importantissim que María desempenyava en lo govern de la ciutat.

Este hábit d' amor á la Mare de Deu, s' ha anat manifestant a Tortosa de diferentes formes y maneres en los trascurs dels sigles. Lo matéix en les práctiques y costums que 'n les Arts suntuaries y llingüístiques.

Prou ne trobariem de fets gloriosos, prou ne vindrien á la memoria nostra de monuments iconografichs de la Verge, y de hymnes y cants d' amor á María escrits en lo dialecte sensill del nostre poble. Llenguatje provençal en los primés temps de la Reconquista; catalá despues per rigorosa llógica geografica y etnografica, y derivat desde 'l sigle XVI, d' un y atre degut, sen se ducte, a se Tortosa frontera del Principat y de dos Reynes. Los prosadós, poetes y historiadós tortosins d' aquella época mos demost en avuy lo predomini de la nostra llengua, gens escafinyada, sino elegant y dolsa, original y tendra. Busquemla en los archius y veurém com no es d' influencia externa, sino fruyt ben primerench. Si fessem del tortosí un estudi fonetich y morfológich, trobariem la claretat y dolsura de la nostra dicció y les causes mes principals del seu caracter extern.

Per n' aixó la celebració d' uns *Jochs Florals* es sempre profitosa; pos en ells, ademés de les bones costums, renaix l' amor al passat y 'l amor al estudi de la historia. Y qu' este renaixement es cert mos ho demostren los concurrents al actual Certamen, posant de manifest, sense preferencia de cap forma de llenguatje, la veneració que 'ls espanyols senten en lo seu cor per les glories de María Immaculada.

Cumplida per la meuha part la missió que 'l carrech m'imposa, valg a parlarvos del resultat obtingut en los presents *Jochs Florals*. Escolteu, ara, lo veredicte del Jurat:

FLÓ NATURAL

Lo premi d' *Honor y Cortesia* que debia adjudicarse á la mes inspirada poesía de tema lliure, ha tingut 18 opositós, quines compossicións lo Jurat ha volgut estudiá detingudament en atenció al alt honor que 'l autor premiat havia de rebre.

Cal manifestarvos que si la escrupolositat va se gran, també va serho la unanimitat de parés en triá pera 'l premi la numero 75 que porta per titul: *A María Immaculada* y per lema: *Les estrélles son mes belles des qu' us poden coronar*. Compossició ben feta, plena de sentiment y d' heroisme cristiá; d' istil senzill, de veritat conmovedora; lo seu mérit es tan absolut com potenta la seuha versificació, de tons suaus, delicats, tendres y enmol-lats á les tradicións.

De les restans, una sola li fá puntes. Per aixó 'l Jurat, despues d' un detingut exámen, no ha reparat en doná un accessit á la numero 46, titulada: *La Purissima Concepció de la Immaculada*, que porta per lema *Gloria*. En ella s' hi respira al propi temps qu' amor á la Reyna del Cel, lo suau oretjol montanyench qu' enchisa y fá saltá 'l cor. Los seus versos, tan com notes cadencioses son pintures reals d' esta gran Concepció que té per brés á Nazareth.

Tema primé.—La Verge Santíssima no hauría sigut escullida pera Mare de Deu si hagués contret la culpa original.—Premi del Excm. S. Bisbe.

No s' adjudica.

De les tres compossicións en prosa que han optat á n' este premi se concedix un accessit á la numero 63 que dú per lema: *Tota pulchra es amica mea et mácula non est in te*. Este treball, encara que li manca originalitat, es prou correcte; pero l' autor ans de donarlo á llum deuría corretgí alguna petita inexactitut qu' ha contrariat l' adjudicació del premi.

Tema 2.—Estudi monografich de la Universitat (Municipi) de Tortosa com á institució eminentment popular.—Premi del Excm. Ajuntament.

Desert.

Tema 3.—Poesía sobre les glories de la Immaculada á Espanya.—Premi de la Excelentíssima Diputació provincial.

De les sis compossicións presentades, si bé 'l Jurat ha apreciat com á dignes de merit á casi totes elles, sols tres li han cridat l' atenció, y consideranho de justisia, adjudica 'l premi á la numero 55, sense titul y que té per lema: *Tu honorificentia populi nostri*; d' istil elegant, de concepció grandiosa y trama histórica perfectament filada.

Pel seu merit relatiu, se concedix un accessit á la numero 2 que porta per lema: *Lætitia Israel*, de quintilles endecassilabes en les que 'l autor demostra en prou valentia y en forma epissódica la intercessió de María en los contratemps de Espanya.

PREMI EXTRAORDINARI.—Atenent á que 'l merit de la poesía num 71 titulada *La Virgen y España* y que dú per lema *Rosa*, se fá superior á un *accessit*, lo Jurat vá acordá per unanimitat concedirli un dels premis deserts, adjudicánseli lo del Ilustrísim S. Baró de Purroy. Esta compossició es fassil y inspirada, y té una senzilla sublimitat qu' aixeca 'l cor cap á les regións celestials.

Tema 4.—Hymne llatí en versos safichs á la Immaculada.—Premi del Excm. Siyor Bisbe de Lleyda.

S' han presentat 7 compossicións. Lo Jurat hi ha vist en totes elles un merit relatiu, ressaltant sobre totes la que té el num. 43 y porta per lema *Spargere sol nectar per sacras incipit etc. etc.* que 's la que se n' andú 'l premi Mes que per la seuha expontaneitat se distingix pel seu sabor classich.

Se concedix un accessit á la numero 77 que té per lema: *Murénulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* La versificació es fassil y harmoniosa, peró conté mes epitetos que 'ls que sufrix la práctica llatina, y á pesar de la sehua extensió l' autor descuida la unitat.

Tema 5.—Narració histórica, en forma de romans, de la tradició tortosina de la Verge del Palau.—Premi del Excm. Cabildo de la Seu.

En tot y sé prou bones les compossicións qu' optaven á n' este premi, per unanimitat se li adjudica á la número 89 que dú per lema *Diu que al forn de la Canonja* y per titul *La Mare de Deu del Palau*. No podía escullí l' autor milló vehicul de la tradició pera contá el milacre dels cautius qu' una mare. Ella, tortosina, plena de fe y admiració per la Verge forsosament havía de transmetre á sons fills la contalla d' un fet tan milagrós, tal com l' havía adeprés á la vora del foch dels llabis de sa yeya ó com l' hauría sentit llegí mil voltes ó son pare ó á son yeyo. L' autor desarrolla l' acció en una facilitat qu' encanta y en una tendresa de cor, que convertix esta hermosa balada en la essencia de la mes elevada inspiració, del gust mes refinat y sentimental, de la dicció mes justa y escullida.

Li seguix en mérit la núm. 48 que porta per titul *El Milagro de los cautivos* y por lema: *Para ti son mis laureles.* Esta poesía, escrita en forma de romans, se distingix tan per la seuha expontaneitat com per vibrarhi en ella al mateix temps, qu' una frescura enchisadora la nota cadenciosa d' un cor inflamat pel sentiment patriotich.

Per cenyirse estrictament á la relació del fet históríchtambé 's dona un accésit á la núm. 23 que té per lema *Solve vincla reis*, de felis expressió y estrofes ben matisades.

Atrament se dona un accésit á la núm. 90 que 's titula *Lo Miracle del Palau* y que dú per lema: *Miracle*, d' istil rondellayre y d, un fondo marcadament cristiá.

PREMI EXTRAORDINARI.—Pel seu mérit especial se concedix un atre dels premis deserts á la compossició num. 41 que dú per titol *La Verge del Palau* y per lema: *A qui bé prega á la Verge may d' escoltarlo ha deixat*, adjudicánseli l' oferit pel Col-legi de San Lluis. L' autor d' esta poesía no sols ha estat inspirat en les sehues combinacións métriques, sino que 'n la narració del milacre dels cautius sorprén de una manera real tots los afectes del ánimo y 'ls moviments d' un cor trossejat per la anlloransa.

Tema 6.—Premi del Col-legi Maxim del Jesús.

No s' adjudica.

Tema 7.—Premi del Col-legi de San Lluis.

Desert.—S' adjudica com á *Premi extraordinari* á la compossició núm. 41.

Tema 8.—Premi del Doctó D. Manuel Sol.

No s' adjudica.

Tema 9.—Análissis gramatical del Ave María en llengua grega.—Premi del Ilustre S. Vicari General.

Dels 9 treballs presentats están escrits dos en llatí, un en catalá y 'ls demés en castellá. Encara que tots son mol aceptables y revelen un coneixement gens comú del grech, s' adjudica 'l premi á la compossició núm. 38 que té per lema: *Mater Inmaculata*. Esta es de totes la que mes adecuadament s' ajusta al assunto y mes s' entreté en l' estudi de les derivacións.

Se concedix un *accésit* á la núm. 67 que porta per lema: *Sedes Sapientiæ*, que es de totes les altres la que mes se distingix per la propietat en lo desarrollo y pel seu correcte istil.

Tema 10.—Goijos á la Immaculada en tortosí.—Premi del Iltre. S. Dean de la Seu.

Dels dos treballs presentats, encara que no apareix escrit en lo nostre dialecte tortosí, s' adjudica 'l premi al senyalat en lo núm. 91, que dú per titul *Goijos á la Inmaculada* y per lema: *Pulchra*, per trobarhi en ell condicións mol aceptables y una melodía mes apropiada pera l' objecte á qu' es destina.

Tema 11.—Recorts qu' existixen á Tortosa sobre la devoció á la Verge Santíssima á n' esta ciutat.—Premi del Iltre. Doctó D. Ramón O'Callaghan.

No s' adjudica.

Se dona un *accésit* á la compossició número 22, titulada *Un floron de la historia de Tortosa* que té per lema: *Memores erunt nominis tui in omni generatione.* Lo Jurat ha sentit mol no adjudicá 'l premi á n' este treball, degut á certs descuits lamentables; pero reconeix, per atra part, que 's digne de recomanació per la seuha erudició histórica.

Tema 12.—Compossició poética sobre la declaració de la Puríssima Concepció com á Patrona de Catalunya.—Premi del Diputat á Corts D. Primitivo Ayuso.

No s' adjudica.

Tema 13.—Poesía en alabansa á la Inmaculada Concepció.—Premi del Diputat á Corts per Roquetes Exm. S. D. Vicent López Puigcerver.

Quatre treballs s' han presentat y es de doldre que sols un haigue mereixcut l' aprobació del Jurat. Tenint aixó en conte, s' adjudica 'l premi á la poesía núm. 44 titulada: *La Inmaculada Concepción.—Potuit, decuit, ergo fécit.* Per la seuha metrificació esta poesía més qu' un hymne de gloria es un cant épich d' amor y d' entussiasme, ahont la figura de la Mare de Deu s' ageganta en tota la grandiositat que 'l cor humá pot arribá á vórela y sentí. Hi ha estrofes tan valentes, tan esculturals, que l' ánima s' aixampla devant de la idealisació de la bellesa.

Tema 14.—La Immaculada Concepció devant de les lleys catalanes y aragoneses.—Premi del Iltre. S. D. Diego de León.

Este premi l' ha obtingut una compossició en forma de llibre que dú 'l núm. 54 y per titul *María en Espanya y Espanya de María* y per lema: *Tu honorificentia populi nostri.* Tan com un obra d' investigació histórica de la reprocitat entre l' amor d' Espanya y d' Espanya en favor de María, es este treball eruditíssim lo desfogament d' un ánima enamorada de la Mare de Deu, que, recullint tots los fets que demostren lo seu pensament, ve á reasumirlo en un hymne que canta, sino en poesía rimada, en datos ben probats d' este amor entre María Santíssima y la nació espanyola, desde 'l primé sigle del cristianisme en que va brillá en l' horissó de la nostra patria la fé de Jesucrist y com á consequencia la devoció á sa divina Mare.

Tema 15.—Poesía sobre la glorificació de la Immaculada en la part decissiva de nostra victoria en les Navas de Tolosa.—Premi del Iltre. Sr. Marqués d' Atalayuelas.

De les dos compossicións presentades, s' adjudica 'l premi á la núm. 69 titulada *María Navistolosa* que té per lema: *Ipsa conteret caput tuum.* Esta bellíssima poesía, escrita en versos exámetros llatins, es un cant que 's desarrolla d' una manera desenvolta, baix l' acció d' un plan perfectament meditat.

Tema 16.—Poesía sobre 'l Dogma de la Immaculada confirmant de paraula y de fet per la Santíssima Verge.—Premi del ilustre Sr. Marqués de Bellet.

S' han presentat cuatre compossicións, adjudicantse 'l premi á la núm. 70, que porta per titul *A María Inmaculada* y per lema: *Mater Purissima.*—Es una oda majestuosa, saturada d' un sentiment reposat que vivifica; son d' efecte real los selectes cántichs, qu', al excitar al cor cap les glories de la Iglesia mouhen l' ánima, la passió y l' entussiasme en defensa de un fet tan milagrós com lo que li servix de tema al autor pera desarrollá l' assunto. Encara qu' este 's tracte d' una manera vaga la forma es altament poética y la impresió que dixa dolsa y simpática.

Tema 17.—Estudi histórích sobre la antiguetat del *Angelus* á Tortosa. Premi del Excm. S. D. Joseph J. Landerer.

Desert.

Tema 18.—Vot de defensa de la Immaculada Concepció en la Seu de Tortosa lo 6 de Giné de 1652.—Premi del S. D. Pere Franquet,

Tema 19.—Estudi critich-histórích sobre la Iconografía de la Purissima á Catalunya.—Premi del Excm. S. D. Agustí Querol.

Gratíssima sería la faena, peró casi interminable, d' examiná en tots los seus punts la *Iconografía de la Purissima á Catalunya* que porta 'l num. 58 y per lema: *Beatus populus cui haec sunt* guanyadora del premi oferit pel eminent artiste tortosí. L' autor d' este notabilissim treball posa á contribució pera realisarlo los valiosos tresors que possehix, sense cap classe de ducte, en lo coneiximent de les veritats cristianes relacionades entre la existencia de la Mare de Deu y la salvació del género humá, confirmant que Catalunya, lo mateix que tots los pobles cristians del mon, ha prestat assentiment á la creencia de elevá á Dogma de fé la Concepció de María Santíssima sense taca de pecat original. Concretant lo seu treball á Catalunya, en datos trets d' Assamblees religioses, mos parla dels Bisbes catalans que hi van assiti; aduhint testimonis de les nostres Corts, ordinacións dels nostres Condes-Reys y atres instruments de valía que proben ben bé la constant devoció de Catalunya á María Santíssima. Aixís mateix estudia d' un modo erudit y detingut, les manifestacións de tal creencia, per mitj de les representacións iconográfiques qu' ell reasumix baix diferentes formes y lemes, tretes de les iglésies, Convents y edificis civils y religiosos de la terra catalana.

Verdadé treball suposa este tractat del home profundament pensadó, solidament erudit y entussiasta enamorat de María Immaculada.

Per son merit relatiu se concedix un accessit al treball numero 46 que dú per titul *Iconografía de la Puríssima á Catalunya* y per lema: *Imatje casta y serena*. Esta compossició, que no té 'l vols del primé, vé á sé com un inventari mol ben detallat, en lo que l' autor estudia les diferents imatjes de la Concepció que 's veneren en los varios Bisbats de Catalunya.

Tema 20.—Un motet á la Verge inspirat en les ordenacións del *motu-proprio* publicat, fá poch, pel Pare Sant Pio X sobre la música religiosa—Premi del Excm. Sinyó D. Felip Pedrell.

Nou han sigut les compossicións que s' han presentat, y 'l Jurat té la satisfacció de manifestá que totes s' han inspirat en lo *motu-propio* del Sant Pare.

La compossició premiada que té 'l numero 93 y per lema: *Dilectio*, es una obra petita, peró mestra, que per la sehua riquesa harmónica, senzillesa y esperit religios, demostra que 'l autor té grans coneiximents de la técnica moderna, units á la práctica dels compossitors del sigle d' or de la polifonía.

Per la seuha tendresa, se concedix un accessit á la número 94 que porta per lema: *Panal de miel respiran tus labios.*

Tambe s' otorguen accessits á la número 95 y 92 que porten, respectivament, per lema: *Signum magnum* y *Suscipe verbum*, les dos mol recomanables per la seuha factura y armonisació.

Tema 21.—Rosa Mystica.—Premi del Sinyó D. Joseph Alcoverro.

De les set poesies qu' aspiraven á n' este premi lo Jurat, per unanimitat, l' ha concedit á la número 81 que porta per titul *Rosa Mystica* y pei lema: *Fló boscana*. Lligada per varios pensaments delicadíssims, es esta poesía un idili mistich de grans vols; es, com si diguessem, la mel chupada per les abelles en los romés. En totes les seuhes estrofes, hi ha apreciat lo Jurat aquells dolsos aromes que 's respiren en la poesía patriarcal y bucólica. Del principi al fi hi predomina un sentiment suau, allunyat de tota afectació, de tota classe de prossaismes. La seuha combinació métrica es tan dolsa y delicada que té tan d' oració com d' éxtassis y tan de meditació com de plegaria.

Per la seuha justesa y bellesa encantadora, se concedix un accessit á un' atra que li seguix en mérit, que porta 'l núm. 51, per titul *Rosa mistica* y per lema *Flor del cel.*

Cal aquí manifestá que totes les demés tenen un mérit relatiu.

Tema 22.—La Caritat en totes les sehues formes y manifestacións.—Premi de don U. D. de M.

De les cinch compossicións presentades se 'n emporta 'l premi la núm. 45 que dú per titul *Canto á la Caridad* y per lema: *Major autem charitas*, plena de vida y sentiment heróych. Lo seu istil es pompós y magnífich y 'l seu desarrollo es verdaderament interesant y enternidó.

Se concedix un accessit á la núm. 42 titulada *¡A la Caridad!* y que té per lema: *Fides, Spes, charitas*, de conceptes escullits y hermosíssima candencia.

Tema 23.—Premi del Iltre. Sr. Baró de Purroy.

Desert.

Com hem dit, s' ha adjudicat á la compossició núm. 71 qu' optava el tema III.

***

Referent als premis que no s'han concedit, lo Jurat té'l deber de consignó que á cap d'ells s' han presentat treballs de merit suficient pera sé distingits. En lo tema del Municipi, y mol particularment en los atres que fan referencia á la nostra historia local, lo Jurat ha experimentat, també, un contratemps al veure alguns temes deserts y atres que no s'han pogut adjudicá per falta de condicions indispensables en los treballs presentats.

No 's creguen pretérits los no premiats. La Verge desde 'l Cel los coronará en la mateixa diadema qu'ls que, mes afortunats, han sigut premiats per la petitesa dels homens.

Este, es, Excm. Sr. lo nostre veredicte. Si en ell hi ha errades, filles serán de la inteligencia, pero may de la voluntat dels que ficsant los úlls al Cel, han fallat en arreglo als impulsos de la conciencia, de quina rectitut, Sinyó, lealment tots responém.

Vinguen ara 'ls poetes y prosadós á depositá als peus de la VergeImmaculada lo lloré d' una victoria que tan los honra. Veniu trobadós, pulseu la lyra y al cantarli á María les troves del vostre cor, enceneu lo foch sagrat d' amor y germandat.

Y vatros, Dames y donzelles, qu' al veure mústigues per la neu, los frets y les rosades les flos del camp constituiu aqui un atra primavera, perque florix en vostre cor lo mes hermós jardi de la devoció y de la virtut, oferiu lo fruit del vostre entussiasme á la Santissima Verge, fent que les vostres notes d' amor purissim se confundixquen ara en les de la lyra del poeta entonant alhora un cantich d'alabansa á María Immaculada.

Francisco Mestre y Noé.

Tortosa 9 Desembre 1904.

Premio dsl Excmo. Cabildo Catedral.

LA MARE DE DEU DEL PALAU

Tradició tortosina

¡Lo Rosari de la Cinta...!
¡La novena del Palau...!
Dirás que fa quatre dies,
Y fa ya mes de trent' anys,
Que á mitán mes de Septembre,
Cap allá entre dos foscams
Ma mare mos hi portava
A mí y a mon germá 'l gran.
¡En quina afició miravem
Los dos grillons y 'l frontal
De dalt de les escaletes!
¡En quina afició mes gran!
Dirás que fa quatre dies
Y fa ya mes de trent' anys.
Encara avuy me 'n recordo:
Surtint de la Catedral
Una nit vam preguntarli
Qué volia di aquell drap
Y aquells ferros que hi havien
Prop la porta del Palau;
Y quan vam arrivá á casa
Aixíns mos hu va explicá:
«Fills meus, allò es un milacre,
Un milacre del més grans;
Y si voleu que vol conte
Assenteuvos y escoltau:
Diu qu' al forn de la Canonja
Fa lo menos... ¡qui sab quán!
Hi havien dos pobrets moros,
Dos pobrets moros esclaus.
Passaven Deu sab les penes
Tot lo dia trevallant,
Y en sé á la nit los tancaven
Tots solets en pany y clau.
Pera dormí no tenien
Ni sisquera un matalap,
Ni una trista marfegueta;
Lo seu llit era un brassat
De palla, y allí 's gitaven;
Y com tenien lligats
Los peus en grillons de ferro,
Patien lo que Deu sap,
Y moltes nits les passaven
Sanceretes de clà en clá.
Conque chiquets, com ells veen
Que passant y trespassant
Pels claustros, tothom mirava
La Mare de Deu que hi ha
Dins d' aquella capelleta
De la porta del Palau,
Y li enceníen candeles,
Y allí s' estaven resant,
Van pensá de demanarli
Que 'ls donès la llibertat.
Y un dia que 'ls pobrets moros
Anaven á portá 'l pa

Desde 'l forn de la Canonja
A la sala del Palau,
Dixen los panés en terra,
Se posen aginollats
Davant de la santa imatje,
Y li diuhen mitj plorant:
«Ya que tothom vos demana
Y vos á tots escoltau,
¿No tindreu misericordia
D' estos dos pobrets esclaus?
Estem lluny de nostra terra
Ya fa més de catorz' anys.
Més de catorz' anys, sinyora;
Figureus si n' hem passat
De miseries y de penes,
De penes y de trevalls.
¡Teniu compassió de natros!
¡Mirau en ulls de pietat
A n' estos dos pobrets moros
Qu' aquí están aginollats..!
Y si mos fesseu la gracia
De que puguessem torná
Sans y bons á nostra terra,
A vostres plantes juram
Que d' allá d' Alejandría
Vos enviarem dos draps,
Los dos teixits d' or y seda,
Que son los millós que hi han.»
A la Reina soberana
No van acudir-hi en va;
Una nit al despertarse
Lo cor los va pegá un sal,
Pos troben que quan dormien,
Un ú atre 'ls ha llevat
Los grillons, sense sentirse-hu,
Aqueils grillons tan pesats,
Y veuhen qu' está la porta
Auberta de bat á bat.
Cotet á cotet s' aixequen;
Agafen dos ú tres pans
Del taulell, prenen dos cantes,
Y ans no passen lo brancal
Aguayten si algú 'ls pot veure...
Pero tot está tancat;
No hi ha un ánima; se 'n surten,
Y 'ls dos cap al riu se 'n van;
Hi troben una llantcheta,
Pujen, s' assenten als banchs,
Omplin d' aigua los dos cantes
Y s' amollen riu avall.
Quan era la matinada
Ya paraven à la mar.
¡Ne van fer-ne de jornades..!
¡Van passar-ne de trevalls..!
No mes ells podríen dirho.
Al ultim, remant, remant,
Arriben á Alejandría,
i esvalguts y morts de fam.
¡Quina alegría van tindre!
¡Quina alegría mes gran!
Volten totes les botigues
Y compren los millós draps;
Juntament en una carta
Dihent lo que 'ls ha passat
Los posen á una caixeta;
La unten tota en alquitrá
Pera que l' aigua no hi entre,
Y la tiren à la mar.
¿Cóm va á arribá a Tarragona?
La Mare de Deu hu sab.
Dels dos draps que dins hi havien
No mes un mo' n' han donat;
Diu que l' atre van quedarse 'l
En recort d' un fet tan gran.
¡Bamá que si 'l demanessem
Mol haurien de torná,
Per que 'l dret de trovadures
May pot ser-ne la mitat.
Esta, fills meus, es la historia
D' aquells ferros y aquell drap
Qu' hau vist á les escaletes
Surtint de la Catedral.»
Això mos va ti ma mare,
Que Deu l' haiga perdonat.
¡En quina atenció escoltavem,
En quina atenció mes gran!
La nit en que mos contava
Lo milacre del Palau!
Dirás que fá quatre díes,
Y han passat mes de trent'anys.

Juan Bta. Ferreres Delsors.

A continuació publiquem un resum del treball que obtingué el premi ofert per l' eminent escultor tortosí En Agustí Querol ab el que l' Autor sa dignat honrrar las columnas de la VEU.

L'Iconografia Concepcionista catalana

L' estudi sobre Iconografia de la Purissima Concepció á Catalunya que vaig presentar als passats Jochs Florals de Tortosa ha de considerarse com un capitol d' una Iconografia Mariana Catalana que si Deu me dona vida y oportunitat haig de veurer si podre portar á realisació. Al apareixer el cartell d' aquest certamen dedicnt á l' Immaculada y al notar que l' eminent esculptor Agustí Querol, honra de la terra tortosina, oferia un premi á qui tractés d' iconografia concepcionista desseguit va venirme l'idea de que, tot obtant al primi ofert, trevallava en una part de la monografia mariana projectada. Aixis resultava, que en cas de no estar acertat al presentar l' estudi á Tortosa, de totes maneres lo que fes podia servirme quant no per reunir materials destinats al projecte aquell. Per altre part trovava que l' anyada present era oportunissima per estudiar qüestions relacionades ab l' Immaculada, y aixis contribuhia á la mida de mes forces á que s' honrés y 's prestés homenatge á la Concepció de Maria, puig que sempre al menys feya algom en honor y homenatge d' aquest misteri.

Pensant això comenci á aplegar materials y desseguit l' estudi que emprenia, aparegué relacionat ab varietat de qüestions historiques; resultant de tot que, á mes d' un trevall sobre iconografia concepcionista, devia fersen un altre sobre el Culte á l' Immaculada y l' increment que aquest havia anat adquirint ab els segles, portantme això darrer á estudiar lo de casa y á conjuminar una monografía sobre *El Culte de la Immaculada en la ciutat de Vich.*

Essent sempre les imatges sagrades expresió dels sentiments intensos y demostració y exterorisació de les maneres de pensar dels pobles, per estudiar la iconografia concepcionista devia coneixer la causa, el motiu perque havian sigut produhides les representacions que 'm proposava observar y d' aqui aquest doble estudi historich y arqueologich.

Per fer notar això era prudent fer precedir l' estudi de l' Iconografía de la Purissima á Catalunya d' un resum historich en que de la manera mes breu possible se fés veurer els origens, y desenrotllament de la veneració á l' Immaculada, donant el major nombre possible de datos sobre'l increment d'aquest culte en la terra catalana.

Llestos aquestos preliminars era qüestió d' entrar en materia Per això debia buscarse una manera de dividirla á fi de que apareguessen destriades les faysons tipiques com á Catalunya s' es representat el gloriós misteri mariá. Per anomenar aquestes variants en la manera de ser significada la Concepció era precís buscar uns mots que ab la deguda concisió y claretat donguessenidea de lo ques devia tractar en cada paragraf ó capitol del estudi iconografich y designessen les representacions tipo á que obehissen totes les demés produhides en nostra terra. Això 'm doná distribuhit el trevall en deu capitols que resultan rotulats ab els següents mots. *Laetitia Israel—Virga Jesse—Mater Immaculata—Tota pulchra—Matar Solis—Sine macula—Regina—Victrix—Magistra—Minorum Columna.*

En el capitol *Laetitia Israel* devía parlarse de la manera com els primitius havian acostumat presentar la Concepció corporal de la Dona escullida per Mare de Deu, prenent peu de lo que sobre aquesta contan les tradicións orientals consignades en els Escrits dels Sants Pares al menys desde 'l segle IV y contades ab detalls altament sugestius y poétichs pels apocrif del Nou Testament, algún dels que ab atribució falsa havía sigut admés y molt llegit també á Catalunya. Segons aquestes fonts Sant Joaquím y Santa Anna després d' una llarga exorquía que 'ls tenía sens consol y 'ls feya despreciables als ulls del poble jueu, foren certificats per un ángel de que tindrían una fi la que sería benehida per totes les generacións, reuninse y trovantse devant de la *porta daurada* de la ciutat de Sión després de molt temps de separació. Al saludarse els dos vells, segóns la llegenda, s' abrasaren y petonejaren resultant aixís engendrada María y no de la manera comú en els fills d' Adam, per lo que molts venían á conclourer com desde 'l moment que la filla de Joaquim y Anna no havía sigut concebuda de la faysó ordinaria no s' havía maculat ab el pecat original. La concepció de María segons les tradicións orientals fou una font d' alegría pels seus pares y per Israel, resultant aixís justificat el títol *Laetitia Israel* que capsa aquest capítol y que ha adoptat l' Iglesia com a salutació a la Corredemptora. Els artistes cataláns diferentes vegades fins a finals del seglé XVII s' inspirararen en aquesta llegenda sobre 'l concebiment de María, apareixentnos espressada ab varietat de circunstancies en la nostra iconografía.

En el paragraf *Virga Jesse* devian retreurs les maneres com els artistes havian representat la genealogia de Christ, apareixent en la sumitat de brot qual arrel era el pare de Davit la flor perfumada sobre la que devía reposar l' esperit del Senyor. Aquesta flor era la Verge Mare que l' iconografia ens mostrava radiant d' hermosura y ab els atributs característichs de la Dona Preservada y escullida entre totes per la dignitat altíssima de Mare de Deu.

Devía també estudiarse ab especial mirament si les tant conegudes imatges de María ab son fill als brasos ó á la falda havían sigut may considerades com á representatives de la Verge Immaculada y de si això era rahonat, esplicant en cos afirmatiu quines vegades l'idea de la Mare feta immune pel seu fill havía sigut presentada ab mes vivesa, resultant aixís senyalada la *Mater Immaculada.* Y sobre aquest punt era precís parar l'atenció sobre algunes representacions marianes en que 's veu María tenint el Nen Jesús als braços qui agafa y fa força sobre 'l bras d' aquella perque ab una creu astada ó verga rematada ab el signe de la redempció aixafi el dragó infernal que s'arrossega sota els seus peus. També era necessari contradir la afirmació sentada pels francesos de que aquest hermós tipo iconografich siga degut á un seu artista.

Passant mes avant y enfondint mes la materia que cada volta presentava nous aspectes devia parlarse de l'existencia d' unes representacions en que apareix María en forma de joveneta radrant de llum y de sobirana bellesa, rodejada dels nubols biblichs que fan referencia a sa original puresa; tals com el sol, la lluna, l'estel matinal, el pou d'aygues seves, la torre de Davit, el cedre, el lliri, el roser, el jardí clós, el mirall etc. Sovint, y sempre en les mes antigues d' aquestes representacions, l' idea a que obehía aquest tipo concepcionista apareixia mes clar ab la presencia del Pare Etern en actitut d omplir de benediccions a sa eleta y aplicantli les paraules del enamorat cantor: *Tota pulchra es amica mea et macula non est in te.* Aquestos mots constituhían la quinta essencia y el resum de tota la figura; per lo que devian ser aprofitades per coronar un nou capitol d' iconografía ab l' epigraf: *Tota pulchra.*

Després ab el titol de *Mater solís* tan usat pels Sants Pares, devia parlarse d' algunes representacions en que hi ressurt la Verge María en actitud de contemplació altíssima y plena de gracies y hermosura, ab la lluna als seus peus, lluhint sobre son ventre virguial un sol fulgurant, sol que era la causa de ses perfecciods y que l' havía previnguda perque jamay se posés sobre d' ella l' ombra del pecat.

La expressió *Sine Macula* va semblar que era la mes apropiada al començar á tractar de les representacions de María Immaculada que tant conegudes s' han fet per totes parts y tant s' han vulgarisat ab la reproducció de les composicions verament magistrals del pintor sevillá Bartomeu Esteve Murillo. Devía estudiarse si realment es aquet artista el creador d' aquest tipo iconográfich ó si sols ell va esser el sublimador d' una idea que ja avants que ell altres habían feta gráfica, mostrantse com molt temps ab anterioritat a les produccións del princep de l' escola pictórica sevillana aquí en nostra terra ja s' havía representat la *Sine Macula* y com foren molts els artistes de casa que, en temps força posterior al de Murillo, donaren a la posteritat imatges que obeixen al mateix ideal que les d' aquet, sens tenirhi pero cap semblantsa que suposi copia ó tant sols imitació.

Els cristians han considerat sempre a la Verge María com a Regina y l' Iglesia ha sancionat aquesta adopció anomenant repetides voltes ab aquest nom a la Mare de Deu. Aixis no es estrany que els artistes al representar l' Inmaculada li posessen els atributs reyals y especialment el ceptre y la corona. A estudiar les representacións de la *Regina* dels Sants, dels ángels y dels homes, realsada pels atributs de Preservada, debía dirigirse un altre apart de l' *Iconografía de la Purissima.*

També era precís no deixar oblidades algunes pintures y principalment grabats en que 's representava el Pare Etern derramant ses bendicións y gracies sobre la Verge escullida, als peus de la que que estava retuda la serp malehida que havía precipitat a l' humanitat en un abim de miseries y a la mort. Aquesta expressió sublim de María vencedora del mal esperit que may l' ha víe poguda tacar, aquesta representació de la Dona cantada pel gran poeta cristiá Prudenci devía continuarse baix l' epigraf *Victrix.*

Al ser en aquest punt faltava un complement ó una particularisació de les representacións concepcionistes, complement que presentava dues accepcións. L' una d'aquestes devía fer referencia a les cuestións d' escola teológica, al ardor ab que s' había lluytat entre 'ls doctors católichs en defensa del privilegi inmaculat, ardor que havía trascendit en l' iconografía que 'ns mostrava a la Verge Puríssima com inspirant sa defensa principalment als lulistes, als escotistes, als suaristes. D' aquí el capítol *Magistra.* L' altre complement havía de dirigirse a exposar les representacións de la Verge Inmaculada lluhint la vestidura franciscana ó propiament concepcionista, representacións que había popularisat durant tot el segle XVIII y fins al trist any 1835 el convent de menorets de San Francesch de Barcelona que, ab la devoció a la imatge que venerava en sa cámara angelical ó camaril de son gotich temple, tant havía contribuhit a fer popular la devoció á la Puríssima. L' epigraf a que devía respondrer aquesta part del estudi iconográfich resultá apropiat adoptant el mot *Minorum Columna* que havía usat el P. Fr. Zacarías Boverio al dedicar sos anals capuxins a la Inmaculada.

Y ab el tocar aquestos deu aspectes de la representació concepcionista devía quedar llesta l' Iconografía de la Puríssima a Catalunya. Com se pot compendrer per lo enunciat fins aquí, aquesta varietat en les maneres de representar la Concepció Inmaculada de María resulta mol conforme ab la devoció que el poble catalá té demostrada tenir sis segles ha a aquest gloriós misteri. Això certament constitueix una honra per nostra terra y un motiu per enorgullirnos piadosament en tantes proves d' un culte que confirma el dictat de terra mariana que s' ha aplicat a la terra catalana Per xo al acabar mon estudi y al tenir de posarli un lema 'm semblá que ab certa justicia podía adoptar aquelles paraules del salm: benaventurat el poble que te aquestes representacións de la Concepció Inmaculada, *Beatus populus cui haec sunt.*

Joseph Gudiol y Cunill, Pbre.
Vich.

Vet-llada en el Centre

Diumenge prop-passat la Societat "*Centre Excursionista*„ obsequiá ab una vetllada literaria-musical als poetes premiats en los *Jocs Florals* marians.

Ab tal motiu los salons de la esmentada Societat estaven atapits de gent perteneixent á totes les classes de la societat, abundanthi garrides tortosines que ab sa amabilitat y dols parlar animaban y feyen mes agradosa la festa, ja de si atractívola per esser dedicada á la Poesía.

Comensá dita vetllada, baix la presidencia del llaurejat poeta lo Rnt. D. Tomás Bellpuig qui després de haver tocat la rondalla Sta. Cecilia "*L' entrá de la murta*„ llegí la poesía premiada ab la flo natural, sent interrumpuda varias vegadas la seua lectura pels aplaudiments de l' escullit auditori que igualment vá aplaudí les demés composicions llegides pels altres poetes premiats, resultan com héroe de la festa l' alumne del col-legi de San Rafel En Quimet Tallada qui va dí ab una naturalitat y sensillés encisadora el vers dedicat á la Mare de Deu que á cada dos per tres la concurrencia interrumpia ab forts picament de mans, al jove recitán per lo molt be que deya los pensaments concebuts per lo llaurejat poeta En Joan Ferreres.

En Francesch Mestre en un ben pensat y dit parlament doná les gracies als concurrens y als poetes que havien honrat ab sa presencia y ab la lectura dels seus trevalls al *Centre;* obrint los salons á tots pera que tots d' una treballessem pera enlayrá com se mereixen los fills de Tortosa, l a major part d' ells olvidats y escorcollant la nostra historia aprenguessem á estima com se mereix la Patria, parlament que fou coronat ab grans picaments de mans y moltes felicitacions.

Acabá tan poética y patriótica festa ab el cant "*Los Segadors*„ acompanyat de la Rondalla que fou escoltat de peu per tots els concurrents.

Imprenta de FOGUET P. Hospital 5